

**Questiones spiritualis [con]iuiuij delicias preferentes,
super euangelijs tam de te[m]pore [quam] de sanctis**

Johannes <de Turrecremata>

Lyon, 18. Jan. 1509

In die sancte trinitatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70506](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70506)

In die sancte trinitatis.

que p̄ tūc nō intellexerūt. Quarta dicitur docuisse oīa. q̄ vt infra sequitur. Suggestit eis oīa. i. reduxit ad memoriā oīa quecumq; a christo audierāt. quozū multa obliti erant. nec poterāt memorie cōmendare. Quomodo enim euāgelista iohannes post. lx. annos potuisset oīm verborū christi que in euāgelio scripsit memoriaz habere. nisi spūs sanctus ei suggestisset. ¶ Ad ratiōes in oppositū p̄z responsio ex dictis.

In die sancte trinitatis euāgelium est. In illo tēpore. erat homo ex phariseis etc. Job. ii. Circa qd̄ disputatum est in festo sancte crucis. Sz circa ipsam festiuitatē possunt hec disputari. ¶ Primo utrū sit ponendus numerus p̄sonarū in diuinis. ¶ Secdo utrū rōne naturali possit cognosci pluralitas p̄sonarū in diuinis. ¶ Tertio utrū hoc nomē de pluralitē p̄dicet de tribus p̄sonis vt dicant tres dī.

In primaz questione sic p̄ceditur (i. sen. dist. xliij. ar. ij.) Et videtur qd̄ in diuinis numerus p̄sonarū non sit ponendus. ¶ Primo

sic. Dicit boetius libro de trinitate. Hoc verum est in quo nullus est numerus. Sz deus est verissime vnus. ergo in eo nō est aliquis numerus. ¶ Secdo sic. dicit philosophus qd̄ numerus dicitur quasi in diuisio. i. diuisionis. Sz in deo nulla est diuisio. ergo nec aliquid numerus. ¶ Tertio sic. ¶ Arguitur p. q. xxx. ar. j. ad. j. r. ij. ¶ Personae est rationalis nature indiuidua substantia. si ergo in diuinis sunt plures p̄sone. sequitur qd̄ sint plures substantie qd̄ videt hereticus. ¶ Quarto sic. pluralitas p̄sonarū absolutarum nō facit distinctionē p̄sonarū neq; in deo neq; in nobis. ergo multo minus pluralitas rōni respectiua facit distinctionē p̄sonarū. ergo nō potest dici qd̄ faciat distinctionē neq; in deo neq; in nobis. ergo multo minus in deo sunt plures p̄sone. ¶ In oppositum est illud quod habet. j. Job. vi. Tres qui testimonium dant in celo. patet verbum n. r. spūs sanctus. Itē apostolus ait in symbolo. Alia est persona patris alia filij alia spūs sancti. ¶ Respondeo dicendum sub conclusionē. qd̄ in diuinis p̄sonae catholica est confitendus numerus p̄sonarū realiter distinctarū. Ita conclusio p̄ sic. ¶ Ibi cum dicitur distinctio vel discretio ibi est aliquid numerus sed diuine personae sunt distincte ab inuicem. quoniam alia est persona patris alia filij. alia spiritus sancti. ergo in diuinis est numerus personarū

Pro cuius intelligentia est notandum iuxta sanctum thomam quod sicut ratio unitatis consistit in diuisione. ita etiam ratio numeri vel multitudinis consistit in diuisione vel distinctione aliqua. unde ea que inuenimus diuersa simpliciter. dicimus esse multa simpliciter. et que inuenimus diuersa secundum quod dicimus esse multa secundum quid. diuisio autem simpliciter attendit vel secundum essentiam siue formam. vel secundum quantitatem siue materias. Unde ea que differunt secundum essentiam dicimus esse multa ut hominem et lapidem. Et similiter duas partes linee iam diuise. dicimus duas lines. Diuisio autem secundum quid est que attendit secundum proprietates rei sicut dicimus hominem album esse alium et distinctum a se nigro. Et adhuc magis secundum quid in illis in quibus attendit diuersitas relationum secundum rationem tantum. sicut punctus si diceretur multiplex secundum quod est principium plurium linearum. Sciendum est igitur quod in diuinis non est numerus simplex qui est per diuisionem essentie vel quantitatatis: sed est numerus quidam scilicet numerus relationum non tamen existentium in deo secundum rationem tantum. sed realiter in ipso subsistentium. unde numerus diuinarum personarum est medius inter numerum qui est numerus simpliciter. et inter numerum qui est in ratione tantum. sicut punctus dicitur multiplex secundum rationem tantum. Est enim minus de ratione numeri

in numero personarum quam in numero simpliciter. et plusquam in numero qui est secundum rationem tantum. Si autem comparemus numerum personarum ad numerum proprietatum absolutarum qui est in creaturis habebunt se sicut excedentia et excessa. si enim attendatur ratio distinctionis inuenitur maior distinctio in proprietatibus absolutis creaturarum quam in diuinis personis. quia color et sapor distinguuntur secundum aliud et aliud esse accidentale. sed in diuinis personis est unum et idem esse trium personarum. Si autem consideretur perfectio diuinarum sicut numerus personarum excedit. quia relationes in diuinis sunt subsistentes persone. unde ad numerum relationum sequitur numerus personarum. non autem ad numerum proprietatum in creaturis. quia non sunt subsistentes sed tantum inherentes. ¶ Nunc dicendum ad rationes in oppositum. Ad primam respondet quod boetius loquitur de unitate essentiali. unde in essentia nullus numerus cadit sed tantum in personis qui etiam non est numeri absolute sed numerus quidam. ¶ Ad secundam respondetur negando consequentiam. Et ratio est. quia quicquid diuisio non sit proprie in deo. est tamen ibi personarum distinctio. que sufficit ad rationem talis numeri qualis ponitur in deo. ¶ Ad tertiam respondetur negando primam. Et ratio est. quia

sperādarū . argumentū nō appa
 rentū. s3 deū esse trinū & vnū est
 articulus fidei. ergo est nō appa
 rens rationi. ¶ Itē dicit hylari?
 libro de trinitate. Non potest ho
 mo sua intelligētia generatiōis
 secretū psequi. ¶ Itē ambro. di
 cit. Impossibile est generatiōis
 scire secretus. mens deficit. vor
 filet. s3 per originē generatiōis
 & pcessionis distinguit trinitas
 in diuinis. ergo homo p rationē
 naturalem nō potest venire in no
 ticiam trinitatis. ¶ Respondeo
 dicendū. qd impossibile est per ra
 tionem naturalem ad cognitionē
 trinitatis diuinarum personarū
 peruenire. Probat ista conclusio.
 Naturalis ratio non cognoscit
 deum nisi ex creaturis. creature
 aut nos ducit in dei cognitionē
 sicut effectus in causam. hoc igitur
 solum in ratione naturali de
 deo cognosci potest. qd cōpetere
 ei necesse est s3 qd est oim entū
 pncipiū. virtus aut creatiua est
 dei et cōmunis toti trinitati. vñ
 pertinet ad vnitatem essentie et
 non ad distinctionē personarū.
 per rationē ergo naturalem cog
 nosci possunt de deo ea q perti
 nent ad vnitatem essentie. nō ad di
 stinctionē personarū. Qui aut p
 bare nititur trinitatem persona
 rum naturali rōne fidei duplici
 ter derogat vt dicit sanctus tho
 mas in prima parte. Primo qui
 dem qm ad dignitatē ipsi⁹ fi
 dei que est vt sit de reb⁹ inuisibi
 libus que rationem humanam

excedunt ad Heb. xj. Fides etc.
 allegatum est. Secdo qm ad vti
 litatem trahendi aliquos ad fi
 dem. Cum enim aliquis ad pro
 bandum fidem inducit rationes
 que non sunt cogentes. cedit in
 derisionem infidelium. Credūt
 enim qd huiusmodi ratiōibus in
 nitamur. et ppter eas credam?
 ea igitur que fidei sunt nō sunt
 temptanda pbare nisi p auctori
 tates his qui auctoritates susci
 piūt. apud alios vero sufficit de
 fendere nō esse impossibile qd p
 dicat fides. ¶ In dionysius dicit
 ij. ca. de. di. no. Si aliquis est to
 taliter eloquijs resistens. longe
 erit a philosophia nostra. si autē
 ad veritatē eloquiōz sc3 sacroz
 respicit hoc et nos canone vte
 mur. ¶ Ad ratiōes in oppositū.
 Ad primam rōdetur negādo cō
 sequentiā. Et ratio est. qz philo
 sophi non cognouerūt mysteriū
 personarū diuinarum per pro
 pria q sunt paternitas. filiatio &
 pcessio s3m illud apli. s. ad Cor.
 ij. Loquimur dei sapiētiam quā
 nemo principium huius seculi
 cognouit. s. pbs s3m glo. Logno
 uerunt tñ quedam essentialia at
 tributa que appropriantur diui
 nis psonis. sicut potentia appro
 priatur patri. sapientia filio. bo
 nitas spūi sancto. q ergo aristo
 teles dicit. per hūc numerū ternā
 rium. nō est intelligendū qd ipse
 poneret ternariū numerū in diui
 nis. sed vult dicere qd antiqui vte
 bantur ternario numero in sa
 p

In die sancte trinitatis.

erficijs et in orationib⁹ p̄ quan-
dam ternarij numeri p̄fectionez
que in omnibus creaturis appa-
ret. sicut in principio medio et fi-
ne. ¶ Ad sc̄dam respondetur ne-
gando p̄sequentia. Et ratio est.
Tum primo vel q̄ plato multa
d̄ legisse in libris diuinis quos
reperit in egypto et inde aliqua
cognouisse. Tum sc̄do q̄ verbū
nō inuenitur in libris platonico-
rū. s̄m q̄d verbū nominat p̄sonaz
genitā in diuinis sed s̄m q̄d ver-
bū intelligit ratio idealis. p̄ quā
deus omnia cōdidit que filio ap-
propriatur modusq̄ d̄ archity-
pus. ¶ Ad tertiam respōdet ne-
gando p̄sequentiaz. Et ratio est.
q̄ philosophi nō peruenerunt in
cognitionē diuinarū personarū.
q̄tum ad propria. s̄z solū q̄tum
ad appropriata. nō inq̄tū appro-
priata sunt. q̄ sic eorū cognitio
dependet ex p̄p̄ijs. sed inq̄tum
sunt attributa diuine nature. Et
si obijciat q̄ similiter deuenērūt
in cognitionē bonitatis q̄ appro-
priatur sp̄i sancto. sicut i cog-
nitionē potentie et sapientie q̄ ap-
propriatur patri et filio. Dicēdū
q̄ bonitatem non cognouerunt
q̄tum ad potissimū effectū ipsi⁹
s̄z incarnationē et redemptio-
nem. s̄z euauerūt in cogitatio-
nibus suis. vel q̄ nō tantū inten-
derunt uenerationi bonitatis di-
uine quam etiā nō imitabant si-
cut uenerati sunt potētia et sapie-
tiam. ¶ Ad quartā r̄ndet negan-
do p̄sequentia. Et rō est. q̄ dictū.

Termegisti nō est referendū ad
generationē filij vel p̄cessionē
sp̄i sancti. s̄z ad p̄ductionē mū-
di. nā vn⁹ de⁹ p̄ducit mundū vn⁹
p̄pter susp̄si⁹ amorē. ¶ Ad quin-
tam r̄ndet negādo cōsequentia.
Et ratio est. q̄ similitudo trini-
tatis relucens in anima est om-
nino imp̄fecta et deficiēs. sed d̄
expressa p̄ cōparationē ad simi-
litudinē vestigij. ideo nō potest
ducere in cognitionē p̄fectā tri-
nitatis diuinarum personarum.

Tertiam
questionē sic
p̄cedit. (I. p.
q. xxxix. artic.
iij.) Evident
q̄ nomē deus
pluraliter de-
beat p̄dicari de tribus p̄sonis. et
tres persone sunt tres d̄i. ¶ Pri-
mo sic. Gen. i. vbi d̄. In prin-
cipio creauit de⁹ celū et terram. s̄z
veritas hebraica. Eloym q̄d po-
test interpretari d̄i sine iudice
et hoc d̄. p̄pter pluralitātē p̄-
sonarum. ergo tres p̄sone sunt tres
res. d̄i. et non vnus. ¶ Sc̄do sic.
sicut homo significat vt habens
humanitatem. ita deus signifi-
catur vt habens deitatem. s̄z tres
persone sunt tres habentes deu-
tatem. ergo tres p̄sone sunt tres
d̄i. ¶ Tertio sic. hoc nomen res
cum absolute dicatur. videtur
ad substantiaz pertinere. s̄z hoc
nomen res pluraliter dicitur de
tribus personis. Dicit em̄ anj.

libro de doctrina christiana: res quibus fruendum est. sunt pater et filius. et spiritus sanctus. ergo pariter hoc nomen deus et alia nomina essentialia poterunt pluraliter predicari de diuinis personis. ut dicatur tres dii aut tres oipotetes aut tres dñi. ¶ In oppositum est illud. Deut. vi. Audi israel dñs deus vnus est. ¶ Rñ si deo dicēdū. qd nomen deus non pluraliter sed singulariter dicitur et predicatur de tribus personis. sicut illud athanasij. Deus pater. deus filius. deus spiritus sanctus. non tñ tres dii. sed vnus est deus. Pro quo notandum qd nomina essentialia. quedam significant essentialiam substantiue. quedam vero adiectiue. Ea quidez q substantiue essentialiam significant. nō predicantur in plurali de tribus personis. Cuius ratio est. quia nomina substantiua significant aliqd per modum substantie. nomina vero adiectiua significant per modum accidentis quod inheret substantie. Substantia autem sicut per se habet esse. ita per se habet unitatem vel multitudinem. vnde et singularitas vel pluralitas nominis substantiui attenditur sicut formam significatā per nomen. Accidentia autem sicut habent esse in subiecto. ita ex subiecto recipiunt unitatem vel multitudinem. et ideo in adiectiuis singularitas vel pluralitas attenditur sicut supposita. In creaturis autem non reperitur vna forma in plus

tribus suppositis nisi unitate ordinis. ut forma multitudinis ordinata. Unde nomina significantia talem formam si sunt substantiua. predicantur de pluribus in singulari non autem si fuerint adiectiua. Dicimus enim qd plures homines sunt collegium vel exercitus aut populus. dicimus tñ qd plures homines sunt collegiati. In diuinis autem essentialia diuina significantur per modum forme que quidem simplex est et mensura vna. Unde nomina significantia diuinam essentialiam substantiue singulariter et non pluraliter dicuntur de tribus personis. Nec est igitur ratio quare forte et platonem et ciceronem dicimus tres homines patrem autem et filium et spiritum sanctum non dicimus tres deos sed vnum deum. quia in tribus suppositis humane nature sunt tres humanitates. In tribus autem personis est vna essentialia. Que vero significat diuinam essentialiam adiectiue pluraliter predicatur de tribus personis propter pluralitatem suppositorum. Dicimus enim tres existētes vel tres sapientes. aut tres eternos. aut tres increatos et immensos si adiectiue sumantur. si vero substantiue sumantur dicimus vnum increatum. immensum et eternum. ut Athanasius dicit. ¶ Ad rationes in oppositū. ¶ Ad primam respondet negando consequentiam. Et ratio est. quia diuerse lingue habent diuersū mo-

Dominica prima post trinitatem.

dum loquendi. Unde sicut greci ppter pluralitatem supposito rum dicunt tres hypostases. ita et in hebraico dicitur pluraliter Eloyim. nos autem non dicimus pluraliter nec deos nec substantias. ne pluralitas ad essentiam referatur. Ad secundam respondetur negando consequentiam. Et ratio est. quia si deus significet habentem deitatem. est tamen alius modus significandi. nam deus dicitur substantiue. sed habens deitatem dicitur adiectiue. unde licet sint tres habentes deitatem. non tamen sequitur quod sint tres dii. Ad tertiam respondetur negando consequentiam. Et ratio est. quia hoc nomen res est de transcendentibus. unde secundum quod pertinet ad relationem pluraliter predicatur in diuinis. secundum quod pertinet ad substantiam predicatur singulariter. Unde Augustinus ibidem dicit quod eadem trinitas quedam summa res est.

Dominica prima post trinitatem est euangelium. In illo tempore dixit Iesus discipulis suis. homo quidam erat diues etc. Luce. xvij. Circa hunc diuitem damnum possunt disputari sequentes questiones. Prima utrum anima separata possit ab igne corporeo cruciari. Secunda utrum se damnatorum videat gloriam beatorum.

rum. Tertia utrum damnatorum lent omnes alios esse damnatos.

Dominica prima post trinitatem est euangelium. In illo tempore dixit Iesus discipulis suis. homo quidam erat diues etc. Luce. xvij. Circa hunc diuitem damnum possunt disputari sequentes questiones. Prima utrum anima separata possit ab igne corporeo cruciari. Secunda utrum se damnatorum videat gloriam beatorum. Tertia utrum damnatorum lent omnes alios esse damnatos.